

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
University Business Academy in Novi Sad

Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије Београд
Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade

ФАКУЛТЕТ ЗА
ПРИМЕЊЕНИ
МЕНАџМЕНТ
ЕКОНОМИЈУ
И ФИНАНСИЈЕ

МЕФ

MEFKON21

International Scientific & Professional Conference

МЕЂУНАРОДНА НАУЧНО-СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

**INNOVATION AS AN INITIATOR
OF THE DEVELOPMENT**
ИНОВАЦИЈЕ КАО ПОКРЕТАЧ РАЗВОЈА

INTERNATIONAL CONFERENCE PROCEEDINGS

ЗБОРНИК РАДОВА СА МЕЂУНАРОДНОГ СКУПА

I N N O V A T I O N S

December 2nd
Belgrade, 2021

Примери царинске праксе Републике Србије кроз међународне споразуме

Examples of customs practice of the Republic of Serbia through international agreements

Нађа Петровић¹, Срђан Новаковић², Даница Ненадовић³

¹Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Јеврејска 24, Београд, Србија, nadja.petrovic@mef.edu.rs

² Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Јеврејска 24, Београд, Србија, srdjan.novakovic@mef.edu.rs

³Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Јеврејска 24, Београд, Србија, danica.nenadovic@mef.edu.rs

Апстракт: Царине представљају стабилан инструмент регулисања спољне трговине и заштите домаћег тржишта. Царине као инструмент спољнотрговинске политике, могу да делују на мењање и формирање односа цена и трошкова на домаћем тржишту, а преко цена и на увоз и извоз, на равнотежу трговинског и платног биланса, запосленост, на убрзавање или успоравање развоја одређене гране или привреде, тражњу и потрошњу и остало. Међутим, треба напоменути да се царине као инструмент спољнотрговинске политике мање користе протеклих година због Општег споразума о царини и трговини и оснивања Светске трговинске организације, као и због веће употребе нецаринских баријера. У модерно доба и посао се модернизује и унапређује. Утицајем међународних преговора у оквиру Општег споразума о царинама и трговини, дошло је до смањења царина на глобалном нивоу. Царине у оквиру Европске уније су једне од најнижих царина које се примењују у развијеним светским економијама. Сарадња Републике Србије са другим државама допринела је ширењу мреже споразума о слободној трговини, што омогућава да произвођачи у Србији имају повлашћени статус на тржишту. Поред споразума ЦЕФТА и сарадње са Турском, Република Србија је потписала споразуме са Руском Федерацијом, Белорусијом и Казахстаном. Такође, Србија има повлашћени положај за извоз на развијена тржишта ЕУ, ЕФТА чланица (Норвешка, Велика Британија, Швајцарска и Лихтенштајн) и поседује право коришћења Генерализованог система преференција са САД, Јапаном и Аустралијом. Србија је једина земља ван бившег Савеза Совјетских Социјалистичких Република која је потписала споразум о слободној трговини са Русијом, Белорусијом и Казахстаном.

Кључне речи: споразум, пандемија, Република Србија, ЦЕФТА, сарадња

Abstract: Customs duties are a stable instrument for regulating foreign trade and protecting the domestic market. Customs as an instrument of foreign trade policy, can affect the change and formation of price-cost ratios in the domestic market, and through prices and imports and exports, the balance of trade and balance of payments, employment, accelerating or slowing down the development of a particular branch or economy, demand and consumption and so on. However, it should be noted that customs duties as an instrument of foreign trade policy have been used less in recent years due to the General Agreement on Customs and Trade and the establishment of the World Trade Organization, as well as due to greater use of non-tariff barriers. In modern times, business is being modernized and improved. Due to the impact of international negotiations within the General Agreement on Customs and Trade, there has been a reduction in customs duties at the global level. Customs duties within the European Union are one of the lowest tariffs applied in developed world economies. The cooperation of the Republic of Serbia with other countries has contributed to the expansion of the network of free trade agreements, which enables producers in Serbia to have a privileged status on the market. In addition to the CEFTA agreement and cooperation with Turkey, the Republic of Serbia has signed agreements

with the Russian Federation, Belarus and Kazakhstan. Also, Serbia has a privileged position for export to developed markets of the EU, EFTA members (Norway, Great Britain, Switzerland and Liechtenstein) and has the right to use the Generalized System of Preferences with the USA, Japan and Australia. Serbia is the only country outside the former Soviet Socialist Republic that has signed a free trade agreement with Russia, Belarus and Kazakhstan.

Keywords: *agreement, pandemic, Republic of Serbia, CEFTA, cooperation*

Мултилатерализам и билатерализам

По Унковићу (2010) мултилатерализам представља могућност слободних међународних трансакција у свим валутама које су конвертибилне. То је омогућило да сва плаћања, односно потраживања у једној земљи пребацимо за плаћање дуговања у другој држави. За такву врсту преноса је потребно попунити налог за пренос девиза и уплати валута домаће земље, док је увоз у условима конвертибилности на либералном режиму. Из горе наведеног, можемо доћи до закључка да основ мултилатерализма не може бити нековертибилан новац.

По оснивању бретонвудских институција 1994. најзначајнија валута на свету је постао долар. Валуте Европе су на западу успоставиле конвертибилност тек 1958. године после инвестирања америчких средстава из Маршаловог плана.

Основ мултилатерализма у међународним плаћањима је конвертибилна валута. Конвертибилност значи да свако ко има ту валуту може је несметано заменити за било коју валуту по одговарајућем важећем курсу без ограничења. Унутрашња конвертибилност обезбеђује лицима да у својој земљи, националну валуту замењују за иностране валуте, док спољна конвертибилност омогућава страним лицима да валуту неке земље замењују за друге валуте без посебних услова и дозвола.

Ако држава није способна да успостави конвертибилност своје валуте, онда примењује билатерализам у међународним трговинским односима. Билатерализам је систем међународних плаћања у којем примењујемо клириншки начин плаћања, где се користи принципима роба за робу. Као средство обрачуна узима се валута треће земље, мада се најчешће долар користи за средство обрачуна.

Билатерализам је проистекао из протекционизма јер земље у развоју, посебно оне које су у тешкој ситуацији, морају предузети и мере ограничења у погледу међународних плаћања, како би се одржавао дефицит платног биланса у границама у дозвољеним и предвиђеним оквирима. Билатерализам у трговини је планска категорија и заснива се на систему планског билансирања трговине између две земље на дужи рок.

Као пример позитивног утицаја билатерализма на међународну размену наводимо пример трговине Русије и Индије где је након потписивања дугорочног трговинског споразума 1969. године, трговина порасла са 6 на 20% од укупне спољне размене Индије.

Треба напоменути да билатерална размена има мана. Један од проблема је јављање суфицита у размени. У том случају извозник бескалатно кредитира земљу увозника и тиме се смањују економски мотиви за извоз. Држава наплаћује извоз само у случају ако на клириншком рачуну има средстава. Из тог разлога је у клириншком систему укључено аутоматско кредитирање до одређеног износа. Ако једна држава дуго примењује овај систем, долази до тога да се домаће цене високо изолују од кретања спољних цена и унутрашња вредност валуте од спољне, губе сва релевантна мерила вредности. Тиме долази до раскорака националне привреде и светске продуктивности.

Још једна мана овог система је решавање унутрашњих обрачуна између увозника и извозника добара. Последица тога је да извозници продају добра по већој цени, па увозници су приморани да плате веће цене за робу.

Трговинска либерализација

Теорија либерализма је настала након политике меркантилизма, која је била примењивана преко два века. Либерализам представља сарадњу света уз отворене границе у спољнотрговинској трговини. У либералном спољнотрговинском систему у предности су ефикасни произвођачи, а на губитку неефикасни.

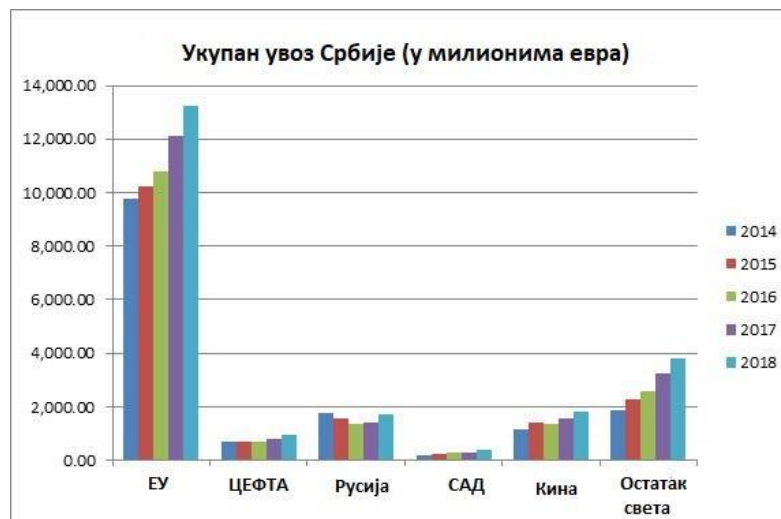
Европска унија је 2000. године укинула плаћање царинских дажбина на све индустријске и пољопривредне производе који се извозе из Србије у Европску унију. То је заправо био режим најобимнијег система трговинских олакшица који је Унија одобрила некој држави. Овај режим је представљао укидање свих царинских дажбина и квантитативних ограничења на увоз свих индустријских и пољопривредних производа, осим малог броја пољопривредних производа који су ограничени преференцијалним тарифним квотама (бели шећер, јунетина, вино и неколико врста рибе).

Почетком 2009. године Србија је самостално иницирала примену трговинског дела Споразума о стабилизацији и придруживању, названог Прелазни споразум. Према Споразуму о стабилизацији и придруживању снижаваће царина се одвија у транзиционом периоду од шест година, тако да се у 2014. години потпуно укидају царине за све индустријске и већину пољопривредних производа. За „најосетљивије“ пољопривредне производе царине ће бити задржане до уласка Србије у ЕУ.

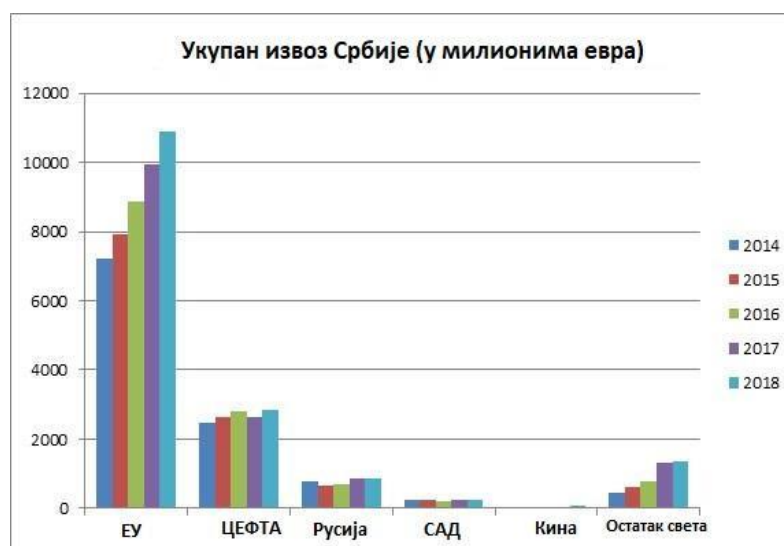
До уласка Србије у ЕУ, задржавају се царине за рафинисани бели шећер, сунцокретово уље и цигарете. Заштита остаје и за одређене категорије говеда, свиња и јагњаци за клање, све врсте меса, млечне производе, кланичне производе, кромпир, парадајз и друго свеже и смрзнуто поврће, грожђе, јабуке, шљиве, вишње, пшеницу и пшенично брашно, семенски и меркантилни кукуруз, кукурузно брашно и прекрупну од брашна; сунцокрет, маргарин, кобасице и паштете, конзервисано воће и поврће, сок од парадајза, од грожђа, јабуке, крушке и вишње, сирће, дуван; етил алкохол, воћне ракије и друго.

Пољопривредни производи за које се царина на увоз из ЕУ у потпуности укида у 2014. години су ћуреће и козје месо, свињска масноћа, сурутка, јаја, калеми, сечено цвеће, црни лук, шаргарепа, махунасто поврће, остало поврће, диње и лубенице, крушке, кајсије, трешње и вишње, брескве, нектарине, шљиве, малине, суво воће, млевена паприка, пржена кафа, јечам, семе кукуруза, сунцокрет за сетву и остали, семе шећерне репе, хмељ, јестива маст, уље од уљане репице, маргарин, меласа, конзервисано поврће, воћни сокови, сирће, мекиње од пшенице, резанци од шећерне репе, уљане погаче од соје и од сунцокрета и храна за животиње.

Србија има значајне користи од трговинске и економске интеграције са ЕУ. Европска унија је кључни трговински партнер Србије, са уделом од 67% у укупном извозу и више од 60% у укупном увозу Србије у 2018. години.

Слика 1. Увоз робе у Србију из ЕУ у 2018. години
Извор: Републички завод за статистику

Слика 2. Извоз робе из Србије у ЕУ
Извор: Републички завод за статистику

ЦЕФТА споразум

Процес либерализације у Југоисточној Европи започео је 2001. године потписивањем Меморандума о либерализацији и олакшицама у трговини у Бриселу и тиме је започет процес преговора који су водили закључивању мреже од 32 споразума о међусобној либерализацији трговине индустријским и пољопривредним производима која је успостављена између земаља Централне и Југоисточне Европе, односно Албаније, Босне и Херцеговине, Бугарске, Хрватске, Македоније, Молдавије, Румуније, Србије и Црне Горе.

Уласком Румуније и Бугарске у Европску унију 1. јануара 2007. године, Споразум ЦЕФТА 2006 је обухватио Албанију, Босну и Херцеговину, Хрватску, Македонију, Молдавију, Србију и Црну Гору, који је потписан 19. децембра 2006. године.

Споразум омогућава ширење тржишта за сва добра, али и за трговину под истим условима за све произвођаче, отвара веће тржиште за трговину и инвестиције и ствара институције надлежне да управљају у овој области. Споразумом је предвиђена либерализација јавних

набавки и привлачење инвестиција у земљама које су потписале споразум- Такође, повећава се и шанса за излазак на европска тржишта по повлашћеном третману.

За разлику од билатералних споразума, ЦЕФТА омогући кумулацију порекла. Уколико производ или нека сировина из једне државе ЦЕФТА у другој држави се дорађује или обрађује промениће своје порекло и у другој држави оквиру споразума биће извезен као производ те земље. Ако би следећа земља увозница поново тај производ дорадила, роба би поново променила своје порекло. Порекло производа је из државе чланице ЦЕФТА у којој је производ довршен.

Овај споразум предвиђа кумулацију порекла и изван зоне ЦЕФТА, са земљама ЕУ, ЕФТА (Исланд, Норвешка, Швајцарска, Лихтенштајн) и Турском. Међутим, да би се кумулирало порекло са земљама изван ЦЕФТА подручја неопходно је испунити три услова:

- да свака од земаља ЦЕФТА има потписан споразум са ЕУ, ЕФТА или Турском,
- да тај споразум буде базиран на паневропским правилима, и
- да у оквиру самог тог споразума постоји протокол који дозвољава једну такву кумулацију.

Битно је напоменути да се царина и дажбине плаћају на оне састојке производа који су без порекла, из тих разлога важно је да спољнотрговинска привредна друштва воде евиденције, како сертификати не би били повучени. Примена кумулације порекла робе подстиче извозни и инвестициони капацитет региона, раст његове технолошке опремљености и конкурентности а тиме и потребан ниво способности производа за пласирање на тржишту Европске уније као и глобалним оквирима.

ЦЕФТА 2006 споразумом побољшан је механизам за решавање спорова до којих може доћи између држава у току примене споразума. Тиме се ствара нови квалитет и фактор веће сигурности либерализације код чланица ЦЕФТЕ.

Додатни протокол Споразума о измени и приступању Споразуму о слободној трговини у централној Европи је ступио на снагу 2011. године који предвиђа да ће Стране укинути све царине на увоз и све увозне дажбине фискалне природе у међусобној трговини од дана ступања на снагу овог Додатног протокола, за све производе, осим за производе који су предмет билатералних концесија, као што је дато у Анексу 10. додатног протокола.

У размени са ЦЕФТА земљама на 7.880 позиција примењују се преференцијалне царинска стопе, а на 2.146 опште стопе. Опште стопе се највећим делом односе на пољопривредну и прехранбену робу, а мањим делом на производе код којих је већ општа стопа 0% или близу нуле. Анекс 3.7 Споразума ЦЕФТА 2006 који је до сада регулисао увоз пољопривредних производа у Србију из држава чланица ЦЕФТА, замењен је новим Анексом 10.5 који чини саставни део претходно поменутог Додатног протокола. Анексом 10.5 обухваћени су само они пољопривредни производи који нису либерализовани, а увозе се из Републике Хрватске.

То значи да се ступањем на снагу Додатног протокола либерализује у потпуности преференцијална трговина пољопривредним добрима са Албанијом и Молдавијом која је до сада била предмет извесних концесија. Са друге стране наведено значи да и даље траје процес либерализације преференцијалне трговине са Хрватском у оквиру Споразума јер се смањује број производа који чине предмет билатералних концесија у оквиру којих је прописана преференцијална стопа за 2010. и 2011. годину.

Споразум о слободној трговини Србије и Русије

Споразум о слободној трговини Русије и Србије потписан је 28. августа 2000. године. Циљ ове сарадње је продубљивање и унапређење узајамне трговинско економске сарадње. Србија је једина држава у Европи, поред одређених чланица Заједнице независних држава (ЗНД), која има потписан Споразум о слободној трговини са Русијом. Споразум прописује да се за робу, за коју се може доказати да је пореклом из Србије (која има више од 50% садржаја из Србије), не плаћа царина, у случају када је намењена за тржиште Руске Федерације, осим ако није изузета из режима слободне трговине.

Споразум је један од најважнијих предности које Србија има у привлачењу страних улагања у односу на друге државе, с обзиром да слободну трговину са Русијом.

Списак производа на којима се не примењује режим о слободној трговини сваке године се мења. Током 2011. године потписан је нов Протокол између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о изузецима из режима слободне трговине и правилима о одређивању земље порекла робе, којим је замењен претходно важећи Протокол из 2009. године.

У односу на листу изузетих производа који је до сада важио, производи као што су скроб, инсулин, глукозни сируп, теписи и остали подни прекривачи, регистар касе, монитори и пројектори, дрвени намештај искључени су из листе изузетака, што значи да могу бити предмет преференцијалне трговине из Републике Србије за Руску Федерацију. Међутим, листа изузетака је у односу на претходни Протокол већа, јер су неки производи додати због Белорусије и Казахстана као што су: сиреви, разне гуме, различити типови трактора, путнички аутомобили, памучне тканине, разне категорије моторних и путничких возила и друго.

Режим слободне трговине примењује се под условом да је роба са пореклом директно купљена од лица које је регистровано као привредни субјект у странама уговорницама и да се директно испоручују на територију страна уговорница, при чему је допуштен прелазак преко територија других држава као и привремено складиштење, претовар, које је условљено географским, саобраћајним, техничким или економским приликама. Ово значи да није могуће остварити преференцијал у случајевима где се као продавац и/или купац појављују лица која нису резиденти Руске Федерације и Републике Србије.

Услов за стицање преференцијалног порекла је да вредност материјала без порекла није већа од 50% цене крајњег производа.

Да би постојао доказ да испоручени производ има преференцијални статус подноси се сертификат о пореклу робе на обрасцу Форм ЦТ-2. Сертификат се подноси у штампаном облику на енглеском или руском језику и није дозвољено брисање и дописивање јер се свака исправка уноси кроз прецртавање погрешног и уношење потребног податка, након чега оверава печатом. У случају недостатка простора у рубрици о роби, користи се посебно прописан додатни лист. Рок важења сертификата је годину дана од датума издавања. Мале пошиљке чија вредност није преко 5.000 долара и могу се доказивати декларацијом о пореклу коју извозник даје уз пратећа документа.

Закључак

Заговорници глобализације сматрају да би укидање царина и осталих ограничења довело до јачања тржишне моћи и стварања квалитетнијих добара и услуга, али је познато да царине као део јавних прихода представљају инструмент прикупљања прихода једне државе и и битан инструмент заштите и развоја привреде једне државе.. На основу упоређивања царине индустријских производа Европске уније са царинама поменутих добара у САД, Јапану, Аустралији, Канади и Новом Зеланду, можемо закључити да Европска унија има најниже царине. Када се узимају у обзир сви производи, ниже царине има само Нови Зеланд. У Србији се показало да примена царина није довела до повећања домаће производње, већ је дошло само

до повећања цена робе на тржишту. Укидање царина на одређене производе није било спроведено на адекватан начин односно царине су укинуте, док је увоз био скупљи.

Будући да је Србија почела да отвара тржиште за производе из ЕУ 2009. године, њени ефекти на буџетске приходе су постали значајни. У Министарству финансија указују да је у том периоду забележен лагани пад царинских прихода, као и повећан увоз пољопривредних производа осим у 2013. години. Повећање увоза није било толико да би надоместило пад прихода од царине. Уколико поредимо приходе од царина у периоду од 2017 до 2019. године, можемо сагледати раст прихода од царина и то за 8 386 000,00 динара. За 2020. годину, до сада, забележен је приход од 11 290 000,00 динара. Крајем 2020. године ћемо сагледати ефекте пандемије, како на глобалном нивоу, тако и на националном нивоу, укључујући и какве је негативне ефекте пандемија проузроковала у размени добара и приходе од царина.

Фискални значај царина се не може занемарити. Чак и ако је царина у свом примарном елементу заштитна, она испољава и значајан секундарни елемент као извор прихода државе. И обрнуто, постоје царински системи, посебно неких азијских и афричких земаља, код којих је царина, пре свега, фискалног карактера, где су и њихове царинске стопе у царинским тарифама изузетно високе, тако да имају примарни фискални циљ. Код тих земаља, царине се често крећу и у распону од 150% до 300% од вредности увезених добара.

У нашем царинском систему је предвиђено да плаћању царине не подлеже роба која се извози, износи или шаље из царинског подручја наше земље, сем ако у царинској тарифи није другачије одређено. Важећи Закон о царинској тарифи из 2005. године, у свом нормативном делу, не прописује наплату извозних царина, већ само увозних царина. Ово је разумљиво и због чињенице да је наша привреда оријентисана на извоз роба и да царинским инструментима треба да поспеши и стимулише извоз роба дозвољеним мерама које нису у супротности одредбама Светске трговинске организације (на пример, царинским преференцијалнима, повраћајима царина : повраћајима других увозних дажбина, слободним зонама и др.), а не да наплатом извозних царина потпуно дестимулише извоз.

Извоз и продаја роба у иностранству нам је неопходан из разлога побољшања платног биланса наше државе, већег девизног прилива, развоја домаће производње и веће запослености. Једини инструмент у одвијању робне размене са светом, који се признаје као могућа заштита домаће производње од негативног утицаја светског тржишта, је управо заштитна царина. Из принципа, да је царина настала као искључиво фискални инструмент на увоз и извоз робе, дошло се до тога да царина постаје основна мера заштите домаће производње. Циљ царине није да повећа државни приход, већ заштити домаћа производња, нарочито она која тек почиње да се развија у једној држави

Референце

Цветановић С. & Ђурић Д. (2001). Основи царинског система. Петрограф, Ниш.

Драгичевић Радичевић, Т. (2007). Међународно пословање. Мегатренд универзитет, Београд.

Јеринић Д. (2010). Царински систем Србије и основни институти. Београдска пословна школа – Висока школа струковних студија, Београд.

Јововић Д. (1997) Међународне финансијске институције – положај и интереси СР Југославије, Међународна политика и група издавача, Београд

Унковић, М. (2005). Савремена међународна трговина. Београдска књига, Београд, 199.

Ђурић, Д., Прекајац, З. & Видас-Бубања, М. (2000). Међународна економија. Институт економских наука, Београд.

Интернет извори

https://www.carina.rs/privreda/tarifski-poslovi/poreklo-robe/privreda_poreklo_robe_opste.html (посећен 01.11.2021.)

<https://www.carina.rs/privreda/medjunarodni-sporazumi/cefta-2006.html> (посећен 01.11.2021.)

[https://www.carina.rs/upload/media/2020/10/24/47640/DodatniProtokol_\(1\).pdf](https://www.carina.rs/upload/media/2020/10/24/47640/DodatniProtokol_(1).pdf) (посећен 01.11.2021.)

<https://www.efta.int/> (посећен 01.11.2021.)

<https://www.mfa.gov.rs/spoljna-politika/bilateralna-saradnja> (посећен 01.11.2021.)

<https://mfin.gov.rs/dokumenti/makroekonomski-i-fiskalni-podaci> (посећен 01.11.2021.)

